

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 3 april 1945 kl. 11 fm.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om
översyn och revidering av stadgan om val till riksdagens
utskott.*

Uti en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 362, av herrar *Håstad* och *Jacobson* i Vilhelmina, hemställes, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en översyn och revidering av 1909 års stadga om val till riksdagens utskott, så att dess fördelningsregler bättre klargöras i lagtexten och bringas så nära som möjligt den i val-lagen numera införda metoden».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

De gällande valförfattningarna inrymma tvenne system för sammanräkning vid tillsättande av platser inom grupper och partier. Sålunda tillämpas enligt stadgan om val till riksdagens utskott samt lagen om proportionellt valsätt vid val inom landsting, å kommunalstämma m. m. den s. k. rangordningsregeln kombinerad med reduktionsregeln, under det att lagen om val till riksdagen och kommunala vallagen föreskriva en metod benämnd regeln om absolut rangordning.

Sammanräkningen enligt rangordnings- och reduktionsregeln tillgår på följande sätt:

Valsedlarna ordnas i grupper, så att sedlar med samma partibeteckning bilda en grupp. Inom varje grupp bestämmes därefter, i den mån detta är erforderligt för valet, ordningen mellan de å valsedlarna upptagna namnen. Så långt möjligt tillämpas härvid rangordningsregeln: om samma namn står först å mer än hälften av gruppens valsedlar (gruppens röstetal), blir detta gruppens första namn; upptaga valsedlar, som ha samma första namn och utgöra mer än två tredjedelar av gruppens röstetal, samma andra namn, blir detta namn gruppens andra och så vidare efter samma grund. När denna regel icke längre kan tillämpas, fortsätter sammanräkningen enligt reduktionsregeln. Enligt denna är ej ordningen mellan namnen utan deras röstetal, beräknat efter vissa grunder, avgörande. Detta röstetal fastställs genom sär-

skilda sammanräkningar: en sedel, som icke fått något namn placerat, räknas som hel röst, en sedel med ett namn placerat, som en halv röst, en sedel med två namn placerade som en tredjedels röst o. s. v. För varje gång kommer det namn närmast i ordningen, som erhållit högsta röstetalet.

Ett spörsmål, som uppkommer vid reduktionsregelns tillämpning, gäller beräkningen av det inbördes röstvärdet emellan oplacerade namn med lika röstetal. Härom giver stadgan ej någon bestämmelse. I praxis har denna fråga inom riksdagen lösts så, att det namn, som stått först å sedeln, ägt företräde framför längre ned placerade namn.

Den absoluta rangordningsregeln innebär, att valsedeln gäller för de därå befintliga namnen i den ordning, vari de uppförts å densamma, och sålunda ej kan tillgodoräknas ett längre ned på sedeln upptaget namn, förrän samtliga ovanför befintliga blivit placerade. Röstmängden fördelas lika på varje röstenhet, d. v. s. platsens tillsättande åstadkommes i lika mån av varje avgiven röst.

Den proportionella valmetodens genomförande år 1909 innebar, att rangordnings- och reduktionsregeln föreskrevs i samtliga valförfattningar. Detta blev alltså även fallet vid val till riksdagens utskott enligt den samma år antagna stadgan i ämnet. Motsvarande bestämmelser inflöto i en år 1913 utfärdad stadga om val inom landsting och stadsfullmäktige. I enlighet med det förslag, som framlades år 1921 av proportionsvalssakkunniga övergick man samma år till absolut rangordning såsom sammanräkningsmetod vid riksdagsmannaval. Påföljande år blev denna regel gällande även vid kommunalval, d. v. s. val av landstingsmän, stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige etc. 1913 års stadga om val inom landsting och stadsfullmäktige ersattes år 1930 av lagen om proportionella val inom landsting, å kommunalstämma m. m. I denna författning bibehölls den gällande sammanräkningsmetoden av skäl, som framgå av konstitutionsutskottets utlåtande nr 30 samma år, i vilket utskottet framhöll, att det icke ansetts lämpligt att föreskriva den mer invecklade sammanräkningsmetod, som genomförts beträffande de politiska och kommunala valen i allmänhet, och som byggde på en mera genomförd rangordningsregel. Den äldre, enklare valmetoden syntes utskottet väl lämpad för val i sådana slutna, organiserade och jämförelsevis fåtaliga församlingar, varom här huvudsakligen vore fråga.

Utskottet vill icke bestrida, att rangordnings- och reduktionsregeln, såsom motionärerna framhållit, under vissa omständigheter skulle kunna tänkas leda till oförutsedda konsekvenser. Under den långa tidrymd, regeln ägt tillämpning vid val till riksdagens utskott, har den emellertid ej medfört olägenheter. Så har enligt vad utskottet inhämtat ej heller varit fallet vid de ofta förekommande valen inom de kommunala organen, där, vilket motionärerna synas ha förbisett, rangordnings- och reduktionsregeln också äger tillämpning. Med hänsyn till det anförda och då sålunda något praktiskt behov av ändrade regler ej visat sig föreligga, finner utskottet ej skäl att till-

styrka en revision av stadgan om val till riksdagens utskott. Utskottet hemställer därför,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 mars 1945.

På konstitutionsutskottets vägnar:

JONES ERIK ANDERSSON.

Närvarande: herrar Jones Erik Andersson, Gottfrid Karlsson, Herlitz, Källman, Elmgren, John Gustavson*, Oskar Mattsson, Lindén, John Sandberg, Thorell, Fast*, Pettersson i Norregård, Nilsson i Göteborg, Nolin, Hällgren, Kyling, Norén, Spångberg och von Friesen*.*

* Ej närvarande vid justeringen.
